QIZ BALA TÁRBIYASI – MILLETTIŃ KÁMIL KELESHEGI. QÍZ BALANÍŃ SHAŃARAQTAǴI ORNI HÁM ROLI

Seytjanova Shınargúl Qoshjanovna
I. Yusupov atındaǵı dóretiwshilik mektebiniń Pedagog-tárbiyashısı
Gúlchexra Jumabaeva
I. Yusupov atındaǵı dóretiwshilik mektebiniń 9B klass oqıwshısı
https://doi.org/10.5281/zenodo.20485844

Qız bala – náziklik hám páklik tımsalıdur. Dúnyada shańaraq degen muqaddes dárgahtıń bereketi, gúlleniwi hám tınıshlıǵı tawsılmas mehir dereklerine baylanıslı. Usı mehir hám nur bulaǵınıń basında, hár qanday úydiń shıraǵı hám keleshek gúli bolǵan qız bala turadı. Xalqımız ázelden qız balanıń tárbiyasına hám onıń shańaraqtaǵı ornına ayrıqsha itibar berip kelgen. "Qız bar úyde gúl bar", "Qızdıń baxtı – joldıń jaqtısı" degen dana gápler tek kórkem teńewler emes, bálki qız balanıń insaniyat turmısı hám jámiyet rawajlanıwındaǵı tereń ornın anıqlawshı filosofiyalıq túsiniklerdir.

Qız balanıń dúnyáǵa keliwi – shańaraqqa berilgen sawǵa, tilek hám qut-bereket belgisi bolıp esaplanadı. Dástúriy qaraqalpaq mánáwiyatında hám jáhán pedagogikasında qız bala tek ǵana bir shańaraqtıń perzenti emes, bálki pútkil bir millettiń keleshek mánáwiyatın qáliplestiriwshi tayanısh sıpatında baqlanadı. Sebebi belsendi jámiyettiń, bekkem mánáwiy turalıqtıń hám ruwhıy kámilliktiń tiykarı dáslep qız bala tárbiyası hám onıń shańaraqtaǵı durıs ornın tabıwınan baslanadı. Usı mániste, qız balanıń shańaraq hám jámiyet aldındaǵı wazıypaların, onıń ruwxıy hám mánáwiy hákimliginiń qáliplesiw máselelerin analizlew búgingi kúnniń eń aktual pedagogikalıq wazıypalarınıń biri bolıp qala beredi.

Shańaraq – tárbiyanıń muqaddes oshaǵı. Shańaraq – qız balanıń xarakteri, ómirge bolǵan kózqarası hám ruwxıylıǵı qáliplesetuǵın dáslepki sabaqxana. Qız balanıń shańaraqtaǵı ósiw ortalıǵı onıń keleshekte qanday insan bolıp jetilisiwin tikkeley belgileydi. Bul ortalıqtıń qáliplesiwinde ata-ananıń roli úlken áhmiyetke iye. Qız bala tárbiyasında ákeniń mehir-shápááti hám ananıń ónegesi parallel halda alıp barılıwı tiyis. Áke – qız bala ushın dáslepki qorǵan, isenim hám er-azamatlar álemine bolǵan kózqarastıń qáliplesiw qıylası. Ákesinen jetkilikli mehir, húrmet hám qorǵaw kórgen qız bala ómirde isenimli, ruwxıy jaqtan turaqlı hám óz qádirin biletuǵın shaxs bolıp er-jetedi. Ekinshi tárepten, ana – qız balanıń eń jaqın sırlası hám ómirlik mektebi. Ananıń úy-ishindegi tutqan ornı, til-ádebi, kishipeyilligi hám sabırlıǵı qız balanıń boyına kórsetpeli túrde sińip baradı. Xalqımızdıń "Anasın kórip qızın al" degen naqılı usı pedagogikalıq haqıyqattı tastıyıqlaydı.

Psixologiyalıq ortalıq hám ruwxıy erkinlik

Shańaraqta qız bala ózin qádirli, súyikli hám tınısh seziwi shárt. Eger shańaraqta qız balanıń pikirleri esaplanıp, oǵan tásirsheńlik penen qarasa, ol keleshekte óz-ózin basqara alatuǵın, stress jaǵdaylarǵa shıdamlı hám ruwxıy jaqtan bekkem kompetensiyalarǵa iye boladı. Úydegi jıllı ortalıq qız balanıń ishki áleminiń gúlleniwine, qorqınıshlardan uzaq bolıwına járdem beredi. Kishi jasınan miynetke hám juwapkershilikke úyretiw qız balanıń shańaraqtaǵı ornı belgili bir fizikalıq hám mánáwiy miynet kónlikpeleri menen de bekkemlenedi. Úy islerine kómeklesiw, pazendelik sırları, ishemerlik hám tigiwshilik sıyaqlı dástúriy ónerlerdi iyelew qız balanıń mayda motorikasın, estetikalıq talabın hám logikalıq oylawın rawajlandıradı. Miynet arqalı qız bala shańaraqtaǵı berekettiń qádirine jetiwdi hám juwapkershilikti sezinıwdi úyrenedi. Zaman ózgergen sayın jámiyettiń hám shańaraqtıń talapları da jańalanıp barmaqta. Búgingi kúnde qız balanıń shańaraqtaǵı ornın tek ǵana dástúriy úy jumısları yamasa sharwashılıq belsendilikleri menen

sheklep qoyıw úlken pedagogikalıq qáte bolıp esaplanadı. Zamanagóy qız bala – bilimli, kásip-ónerli hám intellektual jaqtan jetik shaxs bolıwı tiyis.

Bilimli ana – sawatlı áwlad tiykarı. "Qız balanıń kúlimlep turıwı — úydiń baxtı, onıń bilim alıwı — millettiń keleshegi. Shańaraq qorǵanınıń bekkemligi onıń hár tárepleme jetik bolıwına baylanıslı."

Qız bala – Shańaraq nurı hám millet keleshegi

Shańaraq – jámiyettiń kishi bir bólegi, al qız bala sol muqaddes dárgahdıń tawsılmas nurı hám gúli. Xalqımız ázelden qız balanıń tárbiyasına ayrıqsha mánis berip, onı "páklik timsalı", "úydiń bereketi" dep qádirlep kelgen. Búgingi kúnde qız balanıń shańaraqtaǵı ornı hám roli tek bir úy menen sheklenbey, pútkil millet keleshegin belgilewshi faktorǵa iye bolıp, qız bala shańaraqqa óziniń názikligi, kishipeyilligi hám ádebi menen tınıshlıq alıp keledi. Onıń tárbiyalı bolıwı – sol shańaraqtıń abırayı. Ata-babalarymız "Qızıńdı tárbiyalaǵanıń – bir áwladdı tárbiyalaǵanıń" dep biykarǵa aytpaǵan. Sebebi, hár bir qız bala keleshekte bir shańaraqtıń tayanıshı, aqıllı ana hám mehriban yar boladı. Onıń boyına sińdirilgen milliy qádiriyatlar keleshek áwladtıń qatnasın belgileydi.

Bilim – qız balanıń eń úlken baylıǵı. Búgingi kúnde tek "pázende" bolıw jetkilikli emes. Bilimli ana sawatlı hám ruwhıy jaqtan kámil perzentlerdi jetistiredi. Ónerli hám kásipli: Óz kásibiniń iyesi bolǵan qız shańaraqtıń ekonomikalıq turaqlılıǵına úles qosadı. Turmıs sınawlarında aqıllı sheshimler qabıllawǵa qábiletli boladı. Shańaraqta qız balanıń ózin bánt hám kerekli seziwi ushın ákeniń qorǵawı hám ananıń sırlas bolıwı júdá áhmiyetli. Qız bala ákesinen mehir kórse, ózin isenimli sezedi, anasınan bolsa ómirlik sabaqlardı hám hayal-qızlarǵa tán náziyketlikti úyrenedi. Qız balanıń bereketi – bul onıń kewliniń tınıshlıǵı hám óz úyinde qádirli ekenligin seziwi bolıp esaplanadı. Juwmaqlap aytqanda, qız bala – shańaraq degen kórkem baǵdıń eń ádiwli gúli. Onıń bilimli, ádepli hám miyrimli bolıp er jetiwi jámiyetimizdiń tınıshlıǵı hám pákligi kepilidir. Hár bir qız balanıń júreginde úlken ármanlar hám jaqsılıqqa bolǵan umtılıs bar. Usı ármanlardıń orınlanıwına jaǵday jaratıw bolsa hár bir shańaraqtıń baslı wazıypası bolıp qalıwı tiyis. "Qız balanıń kúlimlep turıwı — úydiń baxtı, onıń bilim alıwı — millettiń keleshegi. Shańaraq qorǵanınıń bekkemligi onıń hár tárepleme jetik bolıwına baylanıslı."

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Qudaynazarov M., Alimov A. Shańaraq pedagogikası
2. Oqıw qollanba: Shańaraqta qız bala tárbiyasınıń psixologiyalıq ózgelikleri.
3. Ilim hám jamiyet ilmiy-metodikalıq jurnalı.
4. Qaraqalpaq xalq naqıl maqallarınan alındı